

OGOLIĆ (79) *vb pf*

Oba o jasne.

inf ogolić (16). ◇ *fut* 3 sg ogoli (13). ◇ 3 pl ogolą (2). ◇ *praet* 2 sg m -eś ogolił (1). ◇ 3 sg m ogolił (7). *f* ogoliła (1). ◇ 3 pl m pers ogolili (3). ◇ *plusq* 3 sg m był ogol(e)ł (1). ◇ 3 pl m pers byli ogolili (1). ◇ *imp* 2 sg ogól (5); ogól (2), og(o)ł (3). ◇ *con* 3 sg m by ogolił (3). ◇ 2 pl m pers byście ogolili (1). ◇ 3 pl m pers by ogolili (1). ◇ *part praet act* ogoliwszy (24).

Sł stp notuje, Cn s.v. ogołocić, Linde XVI i XVIII w.

1. *Usunąć włosy lub sierść brzytwą lub przyszczyć do samej skóry; radere HistAl, Vulg, Mącz, PolAnt; tondere Mącz, Vulg; abraderere, deponere, ponere Mącz (72) : Per pectimen tondere, Przes grzebień ogolić. Mącz 458a; BielKron 116v; Ktemu też weźmi fig á warz ie w wodzie/ [...] á gdy wvráią [!]/ ftłucz ie z gorczycą/ á przyłoż choremu ná tył ogoliwłszy ciepło. SienLek 55v, 145v.*

ogolić kogo (3): SienLek 53; ogoliwłszy corkę fwoię/ y w męłkie fzáty oblekwłszy ią/ názwał ią Márynus. SkarŻyw 183. Cf »brzytwą ogolić«.

ogolić co [w tym: miejsce (30), włosy (24), miejsce i włosy (6)] (60): á ogoliwłszy mieyfłce gdzie włofy czarne máią być/ tedy pomázuy SienLek 46v, 47, 171v. Cf ogolić komu, czemu co; Zwroty.

ogolić komu, czemu (żywotne) co (22): A iefli to niepomozę/ tedy ogolić mu wżytek tył v głowy SienLek 54v. Cf Zwroty.

Przysłowie: Strzełżze fie tedy pilno nędzniku nieboże. [...] Bo wierz mi iż s tych kázda [Pycha z Nieczystotą] bez brzytwy ogoli RejWiz 31v.

Zwroty: »ogolić brodę (a. poł(owicę) brody)« [w tym: komu (5)] = radere barbam HistAl, Vulg, PolAnt; barbam abraderere a. ponere Mącz; radere dimidium barbae PolAnt [szyk zmienny] (15): HistAl A2; Naprzod niífli co inżego tżynić potżynaćie/ tedy fie napierwey o brodzie pytaćie/ iákobyście brodę onemu ogolili/ ktory chce być flugą Papiefkim. KrowObr 119v, 120; Leop Lev 14/9; LAkon iedęn zacny człek/ długą brodę nośił/ Drugi by ią ogolił/ pilnie zá to prośił RejZwierz 28; TY też iefzcie fynu człowieczy weźmi noż oftry/ weźmi brzytwę bárwierłką/ á wżiawłszy ogol łobie głowę y brodę [transire fac super caput tuum et super barbam tuam] BibRadz Ez 5/1, Ier 41/5; Przeto Ammon połłom Dawidowym chcąc im lekkość wyrządzić/ ogolił poł brody kázdemu BielKron 70v, 122v; Mącz 309c, 345b; HistRzym 26; BudBib Lev 14/9, 2.Reg 10/4; SkarKazSej 706a.

»brzytwą [kogo (1), co (2)] ogolić« = tondere ad cutem Mącz [szyk zmienny] (3): Niektorym theż ktorzy ná męki máią być dani/ pierwey wżytki włofy brzytwą ogolą GroicPorz ii2; Mącz 458a; SienLek 145v.

»ogolić głowę (a. główkę, a. puł głowy), łeb« [w tym: komu (14)] = caput radere HistAl, Vulg, Mącz, PolAnt; tondere caput Mącz, Vulg [szyk zmienny] (32:1): łok łtego korzenia [...] fzałonemu rozum daie/ gdy głowę ogoliwłszy kielko razow namażefł FalZioł I 109c, I 141d, V 75v, 91v; Bo drugý lép ogolił Mniemá jż Boga zniewolił RejKup r6v; HistAl A2; KrowObr 141; fiódmeo dnia ogoli głowę [radet capillos capitis] fwoię/ y brodę/ y brwi y po wffyfłtkim cíele włofy Leop Lev 14/9, Num 6/9; BibRadz Ez 5/1; pośłála po Filiřtyny/ ktorzy przyřzli á głowę mu ogolili BielKron 52, 116v [2 r.], 122v; Mącz 345b, 458a; SienLek 52v, 53v, 54, 55, 61, 66; BielSat C4; [listy tajemne] iedni pod fiódłá kryią/ [...] drudzy ogoliwłszy głowę połłowi ná fkorze wythłoczy y da trochę zárość

BielSpr 49; *BudBib Lev* 14/9; *SkarŻyw* 46; *BielRozm* 22; *WujNT Act* 18/18, s. 474 [3 r.], *Act* 21/24; *SkarKazSej* 706a.

»ogolić [czemu] sierć« (1): ogół mu [koniowi] sierć namniéy [lege: na niej (tj. na martwej kostce)] co nalepiéy *SienLek* 183.

»wąs ogolić« (1): iż chłop wąsa nieogolił *SeklWyzn* e3.

»ogolić włosy« [w tym: komu (2); z czego (2)] = *radere pilos Vulg; deponere crines Mącz; radere pilum PolAnt* [szyk zmienny] (14): *FalZioł* I 125a; *GroicPorz* ii2; *Leop Lev* 14/8, 9; Iełtem Názárańki/ ktoby mi włosy ná głowie ogolił/ tenby mię tey mocy zbáwił. *BielKron* 52, 37 [2 r.], 261; *Mącz* 310c; *SienLek* 178v; A oczyściony wymyie łzáty łwoie/ y ogoli wżytkie włosy łwoie *BudBib Lev* 14/8, *Lev* 14/9 [2 r.]; *SkarŻyw* 21.

Przen [kogo, co] (4) : Bo iáko śirp ogoli á okaże nágość ziemié/ á żnie póspołu y kákol y pńzenicę/ tákże też ten łtráłzny śirp gdy vpádnie ná ziemię ogoli á odkrije pewnie wżytkę nágość iey *RejAp* 126; *Záwždy* łwą wołá/ Szpetnie ogolá. *RejZwierc* 238v; Innocencius Papiełz [...] ná Cefarzá Arkádyuła y żonę iego/ nápiłá łift kłátwy łwey łrogiéy [...]. Y ma łię/ ták od łłowá do łłowa. Głos krwie brátá mego [...] Ianá wołá do Bogá przeciw tobie Cefarzu [...]. Włáśnie cię tá Dálilá żoná twoiá ogoliłá/ grzechow do łwoich grzechow przyczyniáiąc. *SkarJedn* 131.

2. Przyciąć, powycinać (o gałęziach) [co] (1) :

Szereg: »ogolić albo obciąć« (1): Attondere oleas, Oliwne drzewa ogolić/ álbo obciąć. *Mącz* 458b.

3. Odebrać, zabrać, pozbawić czegoś; attondere Mącz; dispoliare, exhaurire, expoliare, orbare, spoliare, viduare Cn (5) :

ogolić kogo z czego (1): Co bel łpochlebci łwemi drugie powarcholeł/ A nierząd wnie wrzuciłwzi/ zbatzenia ogoleł. *PaprUp* A3.

ogolić co z czego [= *skąd*] (1): Abo gdy [ksiądz] wobiad przybieży A kukła [= *bulka*] ná łtole leży To iá wnet z łtołu ogoli *RejRozpr* A3.

a. O majątku, pieniądzech [kogo] (3) :

ogolić z czego (1): [*StryjKron* 356 (*Linde*) cf *Szereg*.] Cf »ogolić z pieniędzy«.

ogolić na czym (1): Tak barzo ie [panów] na imieniv/ y namaiętnościcach ogolili/ że też Cefarze/ Krolewie/ Xiążęta [...] mvlzá łpoddanych łwoich/ niełnołne czła [...] wyciągáć *SeklWyzn* Gv.

Zwroty: »w karty ogolić« = *ograc* (1): Y zda mi łye/ niewłkurał ná téy krotochwili/ Bom ták baczył/ że Rożná w kárty ogolili. *PudłFr* 13.

»ogolić z pieniędzy« (1): Attondere aliquem auro, Ogolić kogo z pieniędzy. *Mącz* 458b.

[*Szereg*: »wyzuć i ogolić«: wnet [*Witold*] Dowmantá ze wżyłtkich dzierzaw Rułkich y Zawiliyłkich wyzuł y ogolił *StryjKron* 356 (*Linde*).]

4. Otrzeć się o coś (1) :

Zwrot: »brzeg ogolić« = *przeplýwać blisko brzegu* (1): Stringere [...] Quandoque pro radere, ut stringere ripas, Brzég ogolić/ odrzeć. *Mącz* 421a.

Synonimy: **2. obciąć; 3. ogolocić.**

Formacje współrdzenne cf **GOLIĆ**.

Cf **OGOLENIE, OGOLONY**

ZCh, (MP)